

Голові разової спеціалізованої  
вченої ради ДФ 20.051.212  
Карпатського національного  
університету імені Василя  
Стефаника  
доктору філологічних наук,  
професору, завідувачу кафедри  
української літератури  
Солецькому Олександр  
Маркіяновичу  
(76018, м. Івано-Франківськ,  
вул. Шевченка, 57)

## РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри англійської філології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Кобути Світлани Степанівни на дисертацію Васенка Олександра Юрійовича «Семантичний домен ВІЙНА у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі англомовної воєнної прози XIX–XXI століть)» подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія з галузі знань 03 Гуманітарні науки

**Актуальність рецензованої дисертації.** Відзначимо, що актуальність пропонованого дослідження очевидна й переконлива: вперше застосовується методологія корпусного аналізу для опису та аналізу семантичного домена ВІЙНА в англомовній літературі XIX – XXI століть. Важливість теми зумовлена сучасними тенденціями розвитку філологічної науки, зокрема поєднання лінгвістичних, літературознавчих та технічних методів дослідження дозволяє опрацювати величезні обсяги матеріалу для виокремлення та окреслення фундаментальних понять та з'ясування їхньої художньої імплементації.

У сучасній англомовній літературі налічується величезна кількість творів, котрі прямо чи опосередковано торкаються воєнної тематики. Вони неодноразово ставали предметом вивчення науковців як із лінгвістичної, так і з літературної точки зору, втім, робота дисертанта є першою спробою комплексного дослідження семантичного домена ВІЙНА в англомовній прозі.

При цьому дослідження охоплює різножанрові твори представників різних літературних напрямів та національностей. Особливо цінною є спроба простежити так звану «еволюцію» чи зміну сприйняття та характеристики ВІЙНИ протягом визначеного періоду.

Окрім того, вивчення корпусно-стилістичних параметрів семантичного домена ВІЙНА в англomовній воєнній прозі XIX–XXI століть дає змогу не лише глибше зрозуміти механізми функціонування мови та культури, але й розкриває потенціал для подальших компаративних досліджень в лінгвістиці та літературознавстві.

**Структура роботи, ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та результатів.** Обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій та висновків забезпечені передусім тим, що автор ретельно вивчив та порівняв теоретичні праці з корпусної лінгвістики та корпусної стилістики, а також когнітивної семантики, зокрема методологічний апарат теорії лексичних і семантичних доменів і теорії концептуальної метафори, що докладно відображено в Розділі 1 *«Теоретичні засади дослідження семантичних доменів у художньому тексті»*. Використання та опрацювання значного обсягу наукового матеріалу та критичне осмислення праць вітчизняних і зарубіжних учених дали змогу сформулювати основний термінологічний апарат, зокрема розмежувати поняття *«семантичний домен»* та *«семантичне поле»*, з'ясувати особливості метафоричної об'єктивації семантичних доменів та окреслити визначення семантичного домена ВІЙНА як комплексного феномена із власною організаційною структурою. Перший розділ є міцною теоретичною та методологічною основою для подальшої науково-практичної роботи із визначеним матеріалом дослідження.

Розділ 2 *«Методологічні засади корпусно-стилістичного аналізу семантичного домена ВІЙНА в англomовній воєнній прозі XIX–XXI століть»* обґрунтовує методологію дослідження, зокрема покрокову імплементацію корпусного аналізу та подальші отримані результати. Васенко О.Ю. чітко окреслює процедуру формування корпусу англomовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику, що і є матеріалом дослідження, визначає критерії відбору

прозових творі, а також деталізує алгоритм роботи відповідного програмного забезпечення, яке дає змогу виявляти типові синтаксичні та граматичні зв'язки слів, які репрезентують домен ВІЙНА у художньому тексті. Окрім статистичної репрезентації, дослідник також вказує на засіб досягнення лінгвостилістичної інтерпретації, що дозволяє аналізувати не лише безпосередній, але й конотативний зміст лексем. Саме у цьому розділі проаналізований список лексем, що належать до семантичного домена ВІЙНА, піддається групуванню за тематичними ознаками.

У Розділі 3 *«Семантичний домен ВІЙНА та його складники в англомовній воєнній прозі: корпусно-стилістична перспектива»* Васенко О.Ю. докладно аналізує особливості кожного із 9 виділених субдоменів семантичного домена ВІЙНА. У розділі представлені найпоширеніші типи колокацій, їх класифікація та візуалізація у вигляді таблиць та наведеної статистики. Окремо дисертант аналізує просодичні особливості колокатів, а також окреслює метафоричні моделі семантичного домена ВІЙНА.

Усі розділи дисертації завершуються логічними та послідовними висновками, які відповідають поставленим завданням. Додатки до роботи ілюструють перелік прозових творів, що стали матеріалом дослідження, список 117 лексем, пов'язаних із доменом ВІЙНА, перелік колокатів кожного із наведених субдоменів та дані щодо метафоричних моделей семантичного домена ВІЙНА.

Таким чином, дисертаційна робота є логічно структурована і відображає закономірний хід дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам, які висуваються для здобуття наукового ступеня доктора філософії.

**Особистий внесок здобувача, публікації та апробація результатів дослідження.** Рецензована дисертація є самостійним науковим дослідженням. Теоретичні положення, висновки, а також практичні результати отримані й сформульовані автором особисто із дотриманням принципів академічної доброчесності. Практична та теоретична частини дослідження були апробовані на всеукраїнських та міжнародних наукових і науково-практичних

конференціях, а також на звітних наукових конференціях викладачів, докторантів, аспірантів Карпатського національного університету імені Василя Стефаника впродовж 2023–2025 рр. За результатами участі здобувач опублікував 5 тез доповідей та 3 статті у фахових виданнях України категорії «Б».

**Наукова новизна.** Наукова новизна дисертаційного дослідження Васенка О. Ю. визначається комплексним підходом до дослідження семантичного домена ВІЙНА, де у дослідженні корпусу англomовної прози ХІХ–ХХІ століть вперше було окреслено внутрішню структуру та організацію семантичного домена ВІЙНА. Зокрема, дисертант виокремив 9 субдоменів: ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ І БОЙОВІ ОДИНИЦІ, ОЗБРОЄННЯ, БОЙОВІ ДІЇ І СЦЕНИ БОЮ, ШКОДА І ВТРАТИ, УПРАВЛІННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ, ІНФРАСТРУКТУРА, БЕЗПЕКА І ЗАГРОЗА, РЕЗУЛЬТАТ БОЮ, ВІЙНА І МИР, та провів їх аналіз за допомогою методології корпусної лінгвістики. Окремо слід відзначити урахування стилістичного виміру дослідження, що дозволяє говорити про комплексний підхід до вивчення семантичного домена ВІЙНА.

Також у дисертації здійснено аналіз засобів метафоричної об'єктивації семантичного домена ВІЙНА, зокрема ВІЙНА є ГРА, ВІЙНА є ФІЗИЧНА СИЛА, ВІЙНА є КОНТЕЙНЕР, ВІЙНА є ЗВІР та ВІЙНА є ПОДОРОЖ. Особливості аналізу даних концептуальних метафор додають обсягу досліджуваного матеріалу (корпус англomовної воєнної прози) та його часо-просторова репрезентації (ХХ-ХХІ століття, географічна репрезентація).

Положення наукової новизни відповідають визначенням у вступі завданням дисертаційного дослідження та його загальним висновкам.

**Практичне значення отриманих результатів.** Дисертаційна робота здобувача дає змогу оцінити можливості використання автоматизованих програм для дослідження мови та літератури і буде цікавою передусім для фахівців із семантики, корпусної лінгвістики та корпусної стилістики. Результати можуть слугувати підґрунтям для подальших досліджень, зокрема у царинах компаративної лінгвістики, літературознавства та перекладознавства.

### **Зауваження та побажання до дисертації.**

Дисертаційна робота Васенка О.Ю. на тему "Семантичний домен ВІЙНА у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі англомовної воєнної прози XIX–XXI століть)" є завершеною, самостійною науковою працею, яка містить нові теоретичні та практичні результати у галузі філології. Вона є добре структурованою. Теоретичні та практичні засади відзначаються системністю, що, у свою чергу, сприяє ґрунтовності викладених у роботі висновків. Позитивно оцінюючи виконане дослідження, вважаємо за доцільне висловити такі зауваження та побажання:

1) Виходячи із обсягу матеріалу дослідження та сформульованих предмета та об'єкта дисертаційної праці, у підрозділі 2.1 варто було б чіткіше сформулювати яким чином забезпечується принцип об'єктивності вибірки (вибір колокатів) із чи без урахування стилістичних особливостей творів, які слугують матеріалом дослідження.

2) У теоретичному розділі на ст. 63 дисертант зауважує, що корпусний аналіз дає змогу виявити не лише присутність певних лексичних елементів у дискурсі, але й їхню відсутність, вказуючи на важливу роль «негативного простору» домена ВІЙНА. У практичному розділі 3 рецензованої дисертації окрім чітко вказаних відмінностей у репрезентації субдомена ОЗБРОЄННЯ, варто було б приділити більше уваги аналізу «негативного простору» решти субдоменів семантичного домена ВІЙНА, адже відсутність певних колокатів може свідчити про свідоме їх уникання.

3) Оскільки матеріалом дослідження слугує корпус англомовної прози XIX–XXI століть на воєнну тематику, що складається з 45 прозових текстів різних авторів, у загальних висновках варто було б акцентувати на кореляції між часовими проміжком та/або авторським впливом та домінантністю тієї чи іншої метафори семантичного домена ВІЙНА.

Водночас, слід відзначити, що висловлені зауваження та побажання не знижують загальної наукової та практичної цінності роботи і не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи Васенка Олександра Юрійовича.

### **Висновок про відповідність дисертації вимогам.**

Аналіз дисертаційної роботи й публікацій автора дає підстави зробити висновок, що дисертаційна праця Васенка Олександра Юрійовича «Семантичний домен ВІЙНА у вимірі корпусної стилістики (на матеріалі англomовної воєнної прози ХІХ–ХХІ століть)» є ґрунтовним, завершеним і самостійним дослідженням, у якому відображена новаторська позиція дослідника й отримані нові науково обґрунтовані результати. Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) щодо оформлення дисертації, а також у «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами), що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор Васенко Олександр Юрійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри англійської філології  
Карпатського національного університету  
імені Василя Стефаника

Світлана КОБУТА